

DEN NORSKE KIRKE

Agder og Telemark bispedømmeråd

Det kongelige fornyings- administrasjons- og kirkedepartement
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Dato: 06.05.2011

Vår ref: 06/30-80 TSH

Deres ref:

Kirkeforliket - konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen i stortingsperioden 2009-2013 - høring.

Det vises til departementets brev datert 01.02.2011, om Kirkeforliket - konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen.

Agder og Telemark bispedømmeråd vil takke Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet for anledningen til å av gi uttalelse i saken.

Bispedømmerådet har behandlet saken i møte 22.februar og 5 mai 2011 gjort følgende vedtak i saken: I møte 22 februar gjorde bispedømmerådet slikt vedtak:

Bispedømmerådet sluttar seg til dei synspunkt som kjem fram i saka og vedtek utkast som ligg føre til høringsuttale om høringsnotatet frå FAD av 1. februar 2011 Kyrkjeforliket – konsekvensar av eventuelle endringar i Grunnlovens reglar om statskyrkjeordninga i stortingsperioden 2009-2013.

Bispedømmerådet ber stiftsdirektøren innarbeide dei synspunkt som kom fram under handsaminga av saka i møte, og sende Kyrkjerådet saksdokumenta til orientering.

Bispedømmerådet tek saka opp til endeleg handsaming etter Kyrkjemøtet 2011.

I møte 5 mai gjorde bispedømmerådet slikt vedtak:

Agder og Telemark bispedømmeråd sluttar seg til dei synspunkt som kjem fram i saka og vedtek utkast som ligg føre til høringsuttale om høringsnotatet frå FAD av 1. februar 2011 Kyrkjeforliket – konsekvensar av eventuelle endringar i Grunnlovens reglar om statskyrkjeordninga i stortingsperioden 2009-2013.

Bispedømmeråd viser òg til Kyrkjemøtet si høringsuttale og sluttar seg til denne.

Innledningsvis vil bispedømmerådet gi uttrykk for at høringsnotatet bærer preg av å være en teknisk juridisk betenkning med det formål først å fremst å belyse de juridiske konsekvenser av kirkeforliket og forslagene til endringer i Grunnlovens bestemmelser

om statskirkeordningen. Departementets høringsnotat legger opp til at de lovendringer som nå forberedes kun begrenser seg til de nødvendige konsekvensene av kirkeforliket, og ikke omfatter forslag som går ut over dette. Bispedømmerrådet konstaterer at dokumentet derfor inneholder få visjonære og strategiske føringer for framtidig organisering Den norske kirke.

I høringsnotatet uttrykker departementet at endringene som foreslås ikke representerer et skille mellom staten og Den norske kirke, men det tydeliggjør Den norske kirke som trossamfunn og det legger et grunnlag for ytterligere utvikling av kirkens selvstendighet. I notatet er det likevel gjennomgående lagt opp til at en nå kun skal fremmes forslag som er stengt nødvendige konsekvenser av eventuelle grunnlovsendringer i samsvar med kirkeforliket. Dette innebærer et minimum av hva som er mulig å få til innenfor rammen av kirkeforliket med tanke på utvikling av kirkens selvstendighet som trossamfunn. Agder og Telemark bispedømmerråd mener at det innenfor kirkeforlikets rammer er mulig å gjennomføre en mer radikal endring i forholdet mellom Den norske kirke og staten enn det departementet legger opp til i høringsnotatet. Bispedømmerrådet beklager departementets tilbakeholdenhet i å tenke kreativt om overføring av myndighet til kirkens egne organer og ber om at departementet i det videre arbeid legger til rette for størst mulig grad av selvstendigjøring for kirken, innenfor rammen av kirkeforliket. En slik holdning og vilje til endring fra departementets side vil være mer i samsvar med intensjonen om at ved at den religiøse virksomheten ikke lenger vil være en del av statens ansvarsområde, men at staten i stedet skal understøtte trossamfunnet Den norske kirke på lik linje med an andre tros- og livssynssamfunn.

Bispedømmerrådet tar til etterretning at kirkeforliket ikke gir rom for å gjøre Den norske kirke til eget rettssubjekt parallelt med grunnlovsendringene. Departementet bør likevel allerede nå, legge opp til forberedelse av en slik utvikling. Det er først når Den norske kirke blir et eget rettssubjekt, den kan utvikle seg som et selvstendig trossamfunn og kan etablere en effektiv og hensiktsmessig intern struktur og organisasjonsform.

I departementets vurderinger side 16 heter det:

Forslagene om endringer i Grunnloven, herunder § 16, innebærer en avvikling av Kongens særskilte kirkestyre. Departementet vil understreke at dette ikke i denne fasen betyr at Kongen eller departementet ikke lenger vil ha en rolle i kirkestyret. Den norske kirke vil fortsatt ha nær tilknytning til staten, og regjeringen vil ha alminnelig myndighet i kirkesaker i kraft av Grunnloven § 3. Kirkeforliket forutsetter blant annet at Den norske kirke ikke skal defineres som eget rettssubjekt, at prestene og andre som tilsettes i kirkelige stillinger av regionale og sentrale kirkelige organer fortsatt skal være stats tjenestemenn, og at den regionale og sentrale kirkelige administrasjonen fortsatt skal være en del av statsforvaltningen.

Videre heter det i høringsnotatet.

For ordens skyld vil departementet påpeke at grunnlovsforslagene ikke nå innebærer vesentlige endringer i premissene for departementets etatsstyring på kirkens område. Statens arbeidsgiveransvar for prestene og budsjettssystemet og økonomiregelverket i staten vil, som i dag, definere departementets styrings- og oppfølgingsansvar overfor kirken.

Det synes her som departementet legger opp til i størst mulig grad å videreføre dagens ordning med statlig kirkestyre, men hvor den utøvende myndigheten som følge av grunnlovsendringene formeldt flyttes fra Kongen i statsråd, men fortsatt opprettholdes av embetsverket i departementet. Med dette som utgangspunkt legger departementet videre opp til at både kirkestatsråden og tjenestemenn i departementets kirkeavdeling bør være medlemmer av Den norske kirke. Agder og Telemark bispedømmerråd trekker i tvil det

lovmessig hjemmelsgrunnlag for en så sterk departemental styring av Den norske kirke som det her legges opp til, dersom forslaget til grunnlovsendringer blir vedtatt.

Intern fordeling av statlige bevilgninger bør i størst mulig grad overføres fra departementet til Kirkerådet. Det samme gjelder kontroll med de kirkelige organers interne disponering av bevilgningene. Det bør i prinsippet kun være Kirkerådets ledelse som skal stå ansvarlig over for departement og Storting i forhold til disponering av bevilgninger og oppfølging av beslutninger på det kirkelige området.

Gudstjenestefeltet og regler for bruk av kirken.

Kirkemøtet har i dag delegert myndighet til å treffe beslutninger på gudstjenestefeltet, og Kirkemøtets myndighet på området er forutsatt videreført som i dag. I høringsnotatet side 13 uttrykkes det:

I utgangspunktet antar departementet at det i dagens kirkeordning vil være hensiktsmessig at kirkeloven, etter at Grunnloven § 16 eventuelt er endret, eksplisitt uttrykker at Kirkemøtet har myndighet til å vedta liturgier mv. til bruk i Den norske kirke.

Det kan for eksempel skje ved at det tas inn en ny bestemmelse i kirkeloven § 24 om Kirkemøtets ansvar og myndighet, som tydeliggjør at Kirkemøtet fortsatt skal kunne fastsette gudstjenstlige bøker, dvs. liturgier, salmebok mv., til bruk i Den norske kirke.

Bispedømmerådet støtter departementets syn om at kirkemøtets ansvar og myndighet for gudstjenestefeltet hjemles i kirkeloven, men vil samtidig bemerke at en slik lovendring bør vedtas og iverksettes samtidig med de foreslåtte grunnlovsendringene.

Når det gjelder myndighet til å fastsette bestemmelser for bruk av kirker, uttrykker departementet at kirkelovens bestemmelse bør justeres i slik at kirkeloven direkte legger myndigheten til å gi nærmere bestemmelser om bruk av kirkene til Kirkemøtet, og ikke til Kongen. Bispedømmerådet er enig i dette.

Tjenesteordninger for presteskapet

Kirkeloven § 34 gir Kongen hjemmel til å fastsette tjenesteordninger og gi nærmere regler og vilkår for prester, proster og biskoper. Dagens tjenesteordninger for presteskapet er nå fastsatt ved kongelig res.

Departementet uttrykker på dette området følgende i høringsnotatet side 15:
Kirkeforliket legger til grunn at prestene fortsatt skal være statstjenestemenn. Det betyr at Kongen fremdeles vil ha det overordnede arbeidsgiveransvaret for prestene. Etter departementets syn vil det være hensiktsmessig at myndigheten til å fastsette generelle regler og vilkår om prestenes tjeneste gjennom tjenesteordninger for prestene beror hos Kongen eller departementet.

En kan ikke se at det verken er hensiktsmessig eller nødvendig at departementet fortsatt skal beholde denne myndigheten. Både ut fra det forhold at kirken som trossamfunn også bør ha instruksjonsmyndigheten for kirkens tjenestemenn, og fordi det legges opp til å overføre tilsettingsmyndigheten for proster og biskoper til kirkelige organer, vil den mest tjenlige løsningen være at myndigheten til å fastsette tjenesteordninger for presteskapet overføres Kirkemøtet, allerede innenfor kirkeforlikets ramme. På samme måte bør myndighet til å fastsette personalreglement m.v. for prester overføres til

Kirkemøtet, med nødvendige endringer i kirkelov og tjenestemannslov.

Tilsetting av proster og biskoper.

Kirkeforliket forutsetter at myndigheten til å tilsette biskoper og proster da skal overføres til "kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd". Det må i forbindelse med grunnlovsendringene fastsettes hvilke kirkelige organer som skal tilsette biskoper og proster, og det må fastsettes ordninger for tilsettingsprosessene m.v. Departementet legger ellers til grunn at allerede utnevnte biskoper og proster skal beholde statusen som embetsmenn.

Når det gjelder tilsetting av proster foreligger det etter departementets vurdering to aktuelle alternativer. Proster kan tilsettes av:

- Det aktuelle bispedømmerådet eller
- Av et sentralt, kirkelig organ. Det sentrale organet kan være Kirkerådet eller et særskilt tilsettingsorgan.

Etter departementets mening kan det argumenteres for begge løsningene.

Bispedømmerådet tilsetter allerede menighetsprester, og rådet er nærmere de konkrete behovene i prostiet og bispedømmet. Ulike helhetkirkelige hensyn kan tale for en sentral tilsettingsmyndighet. Tilsetting i bispedømmerådet eller i Kirkerådet vil bidra til å styrke det kirkelige demokratiet.

Når det gjelder tilsetting av biskoper uttrykker departementet bl.a. at ved valg av organ som skal tilsette biskoper, må åpenbart nasjonale og regionale hensyn veies mot hverandre.

I likhet med departementets synspunkt mener bispedømmerådet at det vil være mest tjenlig å legge tilsettingsmyndigheten for proster og biskoper til et allerede eksisterende kirkelig organ.

Prostene er viktige mellomledere i bispedømmene og biskopenes nære medarbeidere. Det mest nærliggende vil derfor være å legge tilsettingsmyndigheten for proster til bispedømmerådene. Bispedømmerådene har i dag tilsettingsmyndighet for prester og bispedømmekontorene har bygget opp rutiner og god kompetanse for å ivareta slike tilsettingsprosesser.

Tilsvarende vil det av nasjonalkirkelige hensyn være mest hensiktsmessig å legge myndigheten til å tilsette biskoper til Kirkerådet.

Kirkemøtet har gått inn for at biskoper skal utpekes ved valg. I høringsnotatet side 23 kommenterer departementet en valgordning for biskoper slik:

Tjenestemannsloven gir ikke adgang til å utpeke tjenestemenn ved valg, men i prinsippet kan en valgordning etableres ved særlovgivning. Departementet ser ikke tilstrekkelig grunn til å gå inn for at biskoper skal utpekes ved et rent valg. En valgordning ville innebære et vesentlig brudd med de grunnleggende prinsippene for tilsetting av tjenestemenn. Det er likevel ikke til hinder for at en tilsettingsprosess kan inneholde tunge elementer av avstemning eller valg.. Også tidligere regelverk om utnevning har inneholdt en form for kombinasjon av slike elementer.

Bispedømmerådet vil foreslå at i likhet med dagens ordning bør også framtidig tilsetting av biskoper inneholde et vesentlig element av valg. I likhet med departementet finner Agder og Telemark bispedømmeråd grunn til å understreke betydningen av at biskoper

blir utpekt etter en prosess som gir dem nødvendig legitimitet, autoritet og tyngde både i kirken og i samfunnet for øvrig. Samtidig vil bispedømmerådet uttrykke at det er behov for å reflektere over det press som bispekandidatene utsettes for og den store medieoppmerksomhet som skapes ved lange og tidkrevende tilsettingsprosesser.

Dersom Kirkerådet gis myndighet til å tilsette biskoper bør myndigheten til å utforme regelverk for tilsetting av biskoper legges til Kirkemøtet.

Når det gjelder tilsettingsmyndighet som kirkelige organer i dag har på delegasjon fra Kongen, foreslås det at myndigheten nå må overdras til de respektive kirkelige organer, og at dette innenfor rammen av kirkeforlikets tidshorisont best kan skje ved hjemler i kirkeloven.

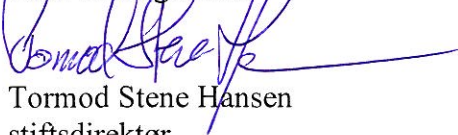
Ordningen med tilhørighet og forrangsbestemmelsen i kirkeloven

Av kirkelovens § 3, framgår det at barn gis tilhørighet til Den norske kirke når en av foreldrene er medlem. Denne bestemmelsen gir Den norske kirke en forrang framfor andre tros- og livssynssamfunn. I likhet med Kirkerådet, vil bispedømmerådet uttrykke at når uttrykket "Statens offentlige Religion" (dagens § 2) tas ut av grunnloven, samtidig som bestemmelsen om at andre tros- og livssynssamfunn skal "understøttes på like Linje" kommer inn (forslag til ny § 16), vil det være vanskelig å forsvare en forrang for Den norske kirke etter grunnlovsendringene. Det bør derfor som en konsekvens av de foreslåtte grunnlovsendringer, arbeides videre med tilhørighet og forrangsbestemmelsen i kirkeloven § 3 for å sikre likebehandling mellom tros- og livssynssamfunn.

I likhet med Kirkerådet vil bispedømmerådet også uttrykke bekymring for om de økonomiske og administrative konsekvensene av å overføre myndighet til kirkelige organer til å tilsette proster og biskoper er estimert for lavt i høringsnotatet.

Agder og Telemark bispedømmeråd viser for øvrig til Kirkemøtets uttalelse i saken og slutter seg til denne.

Med vennlig hilsen

Tormod Stene Hansen
stiftsdirektør

Direkte innvalg: 38 10 51 22